

Ukrayna-Rusya Savaşı: Avrupalı Bir Milletin Yıkımı

Ukraine-Russia War: Destruction of An European Nation

Mehmet Nur ÇELİKASLAN
Öğr. Gör. Dr., Gaziantep Üniversitesi
phdcelikaslan@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0189-6836>

Makale Başvuru Tarihi / Received: 22.05.2022
Makale Kabul Tarihi / Accepted: 29.06.2022
Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi

ÖZET

Anahtar Kelimeler

Ukrayna-Rusya
Savaşı,
Rus Milliyetçiliği,
NATO,
ABD

Ukrayna savaşının yalnızca bölgesel düzeyde değil küresel ölçekte de pek çok etki yarattığı söylenebilir. Bu makalede Ukrayna-Rusya savaşının dinamikleri ile küresel ve bölgesel düzeyde yarattığı etkiler irdelenecektir. Makalenin temel argümanı Rusya'nın kendisini küresel sistemin dışına itmesine yol açacak hataları Rus İmparatorluğunu yeniden diriltme hevesi yüzünden bizzat kendisinin yaptığı şeklindedir. Konuya ilişkin bilgi ve verileri elde etmek için doküman incelemesi ve uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu çerçevede, nitel araştırma desenlerinden vaka çalışması türlerinden açıklayıcı/tanımlayıcı durum yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Rusya'nın Ukrayna'ya saldırmak için ileri sürdüğü NATO'nun genişlemesi gerekçesinin gerçeği yansıtmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

ABSTRACT

Keywords:

Ukraine-Russia War,
Russian
Nationalism,
NATO,
U.S

. It can be argued that the Ukrainian war had many repercussions, not only on the regional, but also on the global scale. This paper will focus on the dynamics of the Ukraine-Russia war and its impacts on global and regional scale. The main argument in the paper is that Russia made the mistakes that would sweep itself out of the global system because of its desire to rebuild the Russian Empire. A review of the document and an expert opinion have been applied to obtain relevant information and data. In this setting, explanatory/descriptor case methods have been used from qualitative research designs. The investigation concluded that the justification for NATO's expansion, which Russia had put forward to attack Ukraine, did not reflect reality.

1. GİRİŞ

Dünya tarihine ve 2022 yılına damgasını vuran olaylardan biri Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırısıdır. Rusya'nın 24 Şubat 2022 tarihinde Ukrayna'ya yönelik olarak başlattığı işgal girişimi ve savaş pek çok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Avrupa güvenliğinin nasıl sağlanacağı ve Avrupa güvenlik mimarisinde Almanya'nın rolünün ne olacağı en çok tartışılan konulardan biri haline gelmiştir. Refah toplumunun dünyadaki örnekleri olan ve günlük yaşamlarında güvenlik konusunu çok nadir konuşan Avrupa toplumlarının gündemini bir anda güvenlik konuları oluşturmaya başlamıştır. Savaş Başta Polonya ve Baltık ülkelerinde korku ve paniğe yol açarken İsveç ve Finlandiya'nın NATO'ya üyelik girişimlerini de tetiklemiştir.

Savaşla birlikte akademik düzeyde bu savaşın nedenlerine ilişkin pek çok analiz ve yorum da yapılmaya başlanmıştır. Başta Rusya'nın yakın çevre doktrini, Rus milliyetçiliği, Rus yayılmacılığı gibi konular yeniden ele alınmaya başlanmıştır.

Ukrayna savaşı bir anlamda soğuk savaş sonrası dönemde Sovyetlerin çöküşü ile birlikte büyük bir hayal kırıklığı yaşayan güvenlikçi Rus bürokrasisi ve elitlerinin Sovyet devlet sistemi içerisinde gücü ele geçirmelerinin bir sonucu olarak ortaya çıkan bir olay olarak görülebilir. Rus güvenlikçi elitlerinin Sovyetlerin dağılması sonrası dönemde bu durumdan duydukları rahatsızlığın göstergesi olarak yakın çevre doktrini ve onu izleyen bir dizi doktrin belgesi gösterilebilir.

Yakın çevre doktrini ile Rusya'nın Sovyetler birliğinin dağılmasından sonra bağımsızlığını kazanmış olan ve daha önce Sovyetler birliği çatısı altında yer alan ülkeleri tekrar kendi kontrolüne almak hedefini güttüğü ifade edilebilir (Keskin, 2016:45).

Rusya'nın emperyal amaçlarına ulaşmak için yalnızca yakın çevre doktrinini yayınlamadığı bunu takip eden bir dizi Doktrin yayınladığı görülmektedir.

Rusya'nın 2014 yılında detaylandığı Askeri Doktrin ve 2015 tarihli Ulusal Güvenlik Strateji belgeleri Rusya'nın dış dünyaya yönelik güvenlikçi anlayışın yansımaları olarak görülebilir. Bu dokümanların yanı sıra 2016 yılındaki Dış politika konsepti belgesi ve 2017 yılındaki Denizler Stratejisi belgesi ile 2020 yılındaki Nükleer caydırıcılık stratejisi Prensipleri dokümanları diğer anahtar stratejik belgelerdir. Bu belgelerin Rus liderlerinin güvenlik algısını ve uluslararası ilişkilere bakış açılarını yansıttığını da ifade etmek mümkündür (Bowen, 2020).

Bu belgelerle bir anlamda Rusya Çeçenistan, Gürcistan ve Ukrayna gibi ülkelere müdahlesi öncesinde yapacağı müdahalelerin doktriner ve teorik çerçevesini temellerini oluşturmaya çalışmıştır denilebilir. Putin'in bütün dünyayı dehşete düşüren Ukrayna savaşı dolayısıyla Nükleer silah kullanabilecekleri yönündeki açıklamalarını 2020 tarihli Nükleer caydırıcılık belgesiyle ilintilendirmek mümkündür. Bu makalede Rusya'nın yakın çevresindeki ülkelere yönelik olarak sergilediği genişlemeci tavrı için ileri sürdüğü gerekçelerin gerçeği yansıtıp yansıtmadığı irdelenmeye çalışılacaktır.

2. RUS YAYILMACILIĞININ İLK HEDEFLERİ VE NATO GEREKÇESİ

Ukrayna savaşına gerekçe olarak Putin ve Rus devlet elitleri pek çok demeçlerinde NATO genişlemesini gerekçe olarak göstermişlerdir. Ancak bu gerekçelerin gerçeği yansıtmadığını ifade etmek gerekir. Putin'in ve Rus elitlerinin söylemlerinin gerçeği yansıtmadığının kanıtı olarak Sovyet sistemi içinde uzun yıllar çalışmış Cahar Dudayev'in Rusya'nın Çeçenistan saldırıları sonrasında verdiği demeçler gösterilebilir.

Dudayev 1995 tarihli demecinde Çeçenistan direnişinin Rusya'nın yayılmacı girişimlerine yönelik iştahını kısmen kestiğini dile getirir. Dudayev demecinin devamında bundan sonraki hedefin Kırım olacağını ve Rusya'nın Ukrayna ile savaşıacağını açık açık ifade etmektedir. Rus milliyetçiliği anlayışı Rus devlet yönetimine hakim olduğu sürece bölgede istikrarın olamayacağı Dudayev tarafından ifade edilen diğer bir husustur. Dudayev'in öngörüsü Rusya'nın Belarus ve Ukrayna'yı hâkimiyeti altına alacağı şeklindedir. Dudayev Rusya'nın gücünü artırmak için bu ülkelerle sınırlı kalmayacağını ve nüfuz alanını daha da genişletmeye çalışacağına vurgu yapar. Dudayev Rusya'nın agresif ve Rus milliyetçiliğine dayalı politikaları nedeniyle yakın çevredeki ülkelerin askeri ve siyasi olarak Rusya ile ilişki kurmak bir yana ticari olarak bile ilişki kurmaktan kaçındıklarının altını çizer (Dudayev,1995).

Soğuk savaş sonrası döneme kronolojik bir perspektiften bakıldığında Rusya'nın çevresine yönelik agresif politikalarının ilk kurbanının Çeçenistan olduğu söylenebilir.

Birinci Çeçen-Rus savaşı olarak bilinen 1994-1996 yılları arasındaki savaşı ikinci Çeçen-Rus savaşı olarak bilinen 1999 yılında başlayan savaş izlemiştir. İkinci Çeçen-Rus savaşını Putin'in devlet başkanlığına giden yolda önemli bir araç olarak kullanıldığını ifade etmek gerekir (Akhiyadov, 2019).

Rus-Çeçen savaşının ve Çeçenistan'a yönelik sert askeri müdahalelerin Putin'in yükselişinde bir kilometre taşı olduğu görülmektedir. Bu durum Rus devlet yöneticilerinin eski Sovyet coğrafyasında kontrolsüz askeri güç kullanımını Rus kamuoyuna büyük bir başarı olarak sunduklarını ve bundan politik kariyerleri için yararlandıklarını göstermesi bakımından da dikkate değerdir.

Dünya kamuoyunun dikkatlerinin Rus saldırganlığına ve Rusya'nın yakın çevresine yönelmesine yol açan asıl dikkat çekici girişiminin ise 2008 yılındaki Gürcü-Rus savaşı olduğu ifade edilebilir. Gürcistan'a yönelik Rus saldırganlığına Başta ABD ve AB'nin Çeçenistan savaşına oranla daha fazla tepki vermesinde Gürcistan'ın kültürel ve dinsel kimliğinin önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Gürcistan Kafkaslar coğrafyasında yer alsa da dinsel kimlik olarak Hristiyan bir ülkedir. Ayrıca aradaki coğrafi mesafeye rağmen kendisini batı medeniyetinin bir parçası olarak görmektedir.

Konuya ilişkin olarak uzman görüşü kapsamında dış politika uzmanı ve Ukrayna Devlet Başkanı dış politika danışmanlığı görevinde bulunmuş olan Dr. Yevgeniya Gaber'e sorular yöneltilmiştir. Gaber, Rusya'nın diğer ülkelere yönelik askeri girişimleri ile ilgili soruya verdiği cevapta şu noktalara değinmiştir (Mülakat, 12 Haziran 2022):

“Çeçenistan ve Gürcistan'ı göz önünde bulundurduğumuzda, bu iki devlet de dâhil olmak üzere şu anda Ukrayna'da gördüğümüz şeylerin Rus politikasının diğer bölgeler üzerinde devamı olduğuna inanıyorum.

Öncelikle, Rusya tarafından girilen tüm bu çatışmalara Rusya'nın stratejisi neden oluyor ve aslında bu da Sovyetler Birliği'ni, hatta yüzyıllarca varlığını sürdürmüş Rusya İmparatorluğu'nu tekrar inşa etmek için yapıyor. Yıllar önce Rusya, Çeçenlerin bağımsız ve özerk bir devlet kurma çabalarına yanıt vermedi. Gürcistan'ın egemenliğini ve toprak bütünlüğünü ihlal etti. Şu anda Ukrayna'da da yaptıkları şey tam olarak bu. Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü ve egemenliğini ihlal ediyorlar.

Maalesef Gürcistan'da, Çeçenistan'da ve 2014'te Ukrayna'da Uluslararası Toplumdan almak istediğimiz cevabı alamadık. Bu yüzden şu an Ukrayna'nın durumu böyle. Bu ayrıca Uluslararası Toplum için bir sınavdır. Ukrayna'yı kurtarmak için yeterli çaba harcanmazsa ve somut adımlar atılmazsa o kadar eminim ki Ukrayna, Rus saldırganlığına, Rus yayılcılığına ve Rus emperyalizmine kurban giden ülkeler listesinde son olmayacak.”

Yevgeniya Gaber'in konuya ilişkin bu soruya verdiği cevap analiz edildiğinde onun Rusya'nın farklı ülkelere yönelik yayılcı girişimlerini birbirinden bağımsız olaylar olarak görmediği anlaşılmaktadır. Gaber'e göre farklı ülkelere yönelik olarak gerçekleşen Rus saldırıları Rusya'nın büyük stratejisinin birer parçası olarak değerlendirilmelidir. Gaber Rus saldırılarına uluslararası toplumun maalesef gereken tepkiyi veremediğine vurgu yapar. Gaber'in altını çizdiği asıl nokta ise Rus saldırganlığının son kurbanının Ukrayna olmayacağı şeklindedir.

3. ABD VE AB'NİN TEPKİLERİ

Rusya'nın çevresine yönelik girişimlerinin önemli halkalarından biri Gürcistan savaşıdır. Gürcistan savaşına her ne kadar ABD ve AB tepki vermişlerse de bu tepkilerin savaşı durduramadığı ve Gürcistan'ın beklentilerini karşılamaktan uzak olduğunu ifade etmek gerekir. Küresel sistemde Rusya'yı frenleyebilecek en önemli güç olan ABD'nin geçmişte beklenen tepkileri verememesine ilişkin olarak pek çok neden ileri sürmek mümkündür.

Irak operasyonunda yaşanan Amerikan askeri kayıplarına Amerikan kamuoyunun tepkileri, savaşın finansal yükü ve Amerikan imajında yarattığı tahribatın Amerika'yı dış müdahale gerçekleştirme konusunda bir yaklaşım değişikliğine ittiği ifade edilebilir. Bu anlayış değişikliğinin ipuçlarını Obama'nın söylemlerinde görmek mümkündür. Özellikle Obama dönemi ile beraber Amerika kendi askeri personeli ile uluslararası sorunlara doğrudan askeri müdahale gerçekleştirmekten kaçınmaya başlamıştır.

Obama'nın bu yaklaşımı sorunlu bölgelerde o ülkelerin yerel unsurlarıyla beraber hareket etmek ve sorunlu bölgelerde kalıcı barışın sağlanması konusundaki uluslararası çabalara liderlik etmek şeklinde özetlenebilir (Obama, 2016). 2014 yılında Rusya tarafından gerçekleştirilen Kırım'ın işgaline Amerika'nın beklenen tepkiyi verememesinin altında da bu yaklaşım değişikliğinin etkileri olduğunu söylemek gerekir. Demokrat Parti'nin dış politika anlayışında bir devamlılık olduğu dikkate alındığında aynı anlayışın Biden tarafından da devam ettirildiğini söyleyebiliriz. Bu savı destekleyen en önemli kanıt 24 Şubat 2022 tarihinde Başlayan Ukrayna-Rusya savaşı sonrası Biden'in vermiş olduğu demeçlerdir.

Biden Rusya-Ukrayna savaşının parlak vermesi sonrasında 28 Nisan 2022 tarihinde Ukrayna'ya ek fon sağlanması için Kongreye yönelik olarak bir demeç vermiştir. Biden demecinde NATO müttefikleri ve Avrupalı ortaklarına da değinerek ABD'nin Ukrayna'nın finansal açıdan desteklenmesine yönelik girişimlere liderlik yapması gerekliliğine vurgu yapmıştır (Biden, 2022). Biden'in söylemleri analiz edildiğinde Bunların Obama'nın söylemlerinin bir izdüşümü olduğu ifade edilebilir. Temelde yine iki noktanın ön plana çıktığı görülmektedir. Birincisi müttefiklerle ortak çabalara yapılan vurgu İkincisi ise Amerika'nın sorunlara ilişkin uluslararası çabalara liderlik etmesinin gerekliliğidir.

ABD ve AB 'nin Rusya'nın 2014 yılında Kırımı işgaline sert bir tepki vermemelerinin diğer bir nedeni olarak verilecek tepkinin sadece Rusya'ya zarar vermeyeceği küresel sistem açısından da tahribat yaratacağı düşüncesi olduğu ileri sürülebilir. Rusya'ya yönelik kapsamlı bir müdahalenin ve başta ekonomik yaptırımlar olmak üzere alınacak tedbirlerin küresel sistem açısından yaratacağı olumsuz etkiler 2022 Ukrayna-Rusya savaşından sonra daha net bir şekilde görülmüştür.

Patricia Cohen 1 Mart 2002 tarihinde The New York Times gazetesinde yayınlanan *Within Days, Russia's War on Ukraine Squeezes the Global Economy* başlıklı yazısında Rusya'ya uygulanan yaptırımların küresel ekonomiye etkilerine dikkat çeker. Cohen Rusya'ya yönelik yaptırımların Enerji fiyatlarını yükselttiğini, tedarik zincirinde sorunlara yol açtığını, enflasyon ve büyüme üzerinde de olumsuz etkileri olacağına vurgu yapar (Cohen, 2022).

ABD ve AB'nin stratejik aklını oluşturan uzmanların yaşanacak bu olumsuzlukları önceden hesapladıklarını tahmin etmek mümkündür. Bu nedenle Batı Bloku liderlerinin tüm dünyayı etkileyebilecek bir tepki vermenin yaratacağı sonuçları göz önüne alarak 2014 yılındaki Kırma yönelik Rus işgalini lokal bir olay olarak değerlendirip kısmen sesiz kaldıkları öne sürülebilir.

Ancak Rusya'nın Ukrayna'nın tamamına yönelik işgal girişimi deyim yerindeyse Avrupa'nın da adeta uyanışına yol açmıştır. Bu saldırıların yalnızca Ukrayna coğrafyasıyla sınırlı kalmayacağı ve Avrupa güvenliğinin Rusya tarafından açık bir tehdide maruz bırakıldığı daha net bir şekilde görülmeye başlanmıştır. Bu anlayış değişiminin Rusya ya yönelik tepkinin dozunun yükselmesinde önemli bir rol oynadığı düşünülebilir. Bu anlayış değişiminin izlerini Avrupalı siyasilere demeçlerinde de görmek mümkündür.

Meselenin ciddiyetinin farkına varıldığını gösteren demeçlerden biri Avrupa komisyonu başkanı Roberta Metsola'nın demecidir. Metsola 16 Şubat 2022 tarihinde basına yansıyan demecinde Rusya'nın Ukrayna 'ya yönelik saldırganlığını yalnızca Ukrayna'ya yönelmiş bir eylem olarak değil aynı zamanda Avrupa'nın güvenliği ve barışına yönelik bir eylem olarak nitelendirir. Benzer düşüncelerin Avrupa parlamentosu üyelerince de paylaşıldığını ifade etmek gerekir. Avrupa Parlamentosu üyeleri Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik tehditlerini Avrupa için bir uyandırma çağrısı olarak nitelendirmektedirler (europarl, 2022).

Ukrayna'ya yönelik Rus saldırısına Amerika Birleşik devletleri ve Avrupa ülkelerinin tepkilerine ilişkin olarak Yevgeniya Gaber şunları ifade etmiştir (Mülakat,12 Haziran 2022):

“ABD'nin Ukrayna'daki Rus savaşına verdiği cevabın güçlü olduğunu ve transatlantik ortaklarımızdan beklediğimiz şeyin bu olduğunu söyleyebilirim. ABD'nin mali yardım, insani yardım sağlamasının yanında Ukrayna'ya daha fazla yardım sağlamak için Avrupalı ortaklarını harekete geçirmek için diplomatik çabalar harcadığını görüyoruz. Yani ABD'nin desteği çok katmanlı oldu. ABD bir taraftan destek verirken diğer taraftan önemli bir kordinatör rolü oynadı.

Artık AB'nin bir parçası değil, ama eğer Avrupa'dan bahsediyorsak Londra, Ukrayna'ya yardım sağlama liderleri arasında yer aldı. Aynı şey Polonya ve Baltık Ülkeleri için de söylenebilir. Çünkü Rusya tarafından işgal edilmenin ne olduğunu biliyorlar.

NATO'ya baktığımızda NATO Ülkeleri açısından değil, bir örgüt olarak NATO açısından çok az destek verildiğini söyleyebilirim. Bu üç aylık savaş boyunca NATO düzeyinde hiçbir şey yapılmadığını görünce şaşırдық. Ancak Putin'in hamlesinin NATO içersindeki dayanışmayı güçlendirdiğini söyleyebilirim. NATO içinde bir yeniden canlanma ve yenilenmeye yol açtı. Bu elbette olumlu bir işaret çünkü Putin'in eylemleriyle gerçekte elde ettiği şey Avrupa'yı pekiştirmek, NATO'nun Rusya'nın bir tehdit olduğu konusundaki anlayışını pekiştirmek oldu. Yani aslında başarmak istediği her şey geri tepti ve tam tersi oldu. Rus yanlısı Ukrayna görmek istedi ancak Şimdi Rusya'dan daha fazla nefret eden ve ulusal kimliğini korumak isteyen, daha da milliyetçi bir Ukrayna var. Aynı şey AB için de geçerli, Putin farklı görüşlere sahip bölünmüş bir AB görmek istedi. Oysa şimdi Macaristan gibi birkaç ülke dışında, AB'de Rus saldırganlığına karşı ortak bir anlayış var.

Öte yandan Almanya gibi, Ukrayna'ya ağır silahlar sağlamak istemeyen ülkeler var. Bence bu, kendisini eski Avrupa'nın lideri olarak konumlandıran bir ülke için utanç verici. Ne yazık ki hala bu durum devam ediyor. Genel olarak ifade edecek olursak Avrupalı ve transatlantik ortaklarımızdan destek alıyoruz, minnettarız. Ancak bu destekler beklediğimiz seviyede değil. Daha fazla olmalıydı. Bu arada bir NATO üyesi olan ve Rusya'yla yakından işbirliği yapan Türkiye de yaptırımlara katılmadı."

Gaber'in Konuya ilişkin verdiği cevap analiz edildiğinde onun ABD'nin bu savaş dolayısıyla Ukrayna'ya vermiş olduğu desteği son derece tatmin edici bulduğu görülmektedir. Gaber İngiltere'nin çabalarını da büyük bir takdirle karşılamaktadır. Gaber'in verdiği cevapta onun Bir kurum olarak NATO'nun verdiği zayıf tepkiye ilişkin hayal kırıklığını görmek mümkündür. Gaber'in diğer bir hayal kırıklığı ise Almanya'nın bu olayda oynadığı role ilişkindir. Almanya'nın Ukrayna savaşına ilişkin olarak pratik ve somut adım atma konusunda isteksiz davrandığına değinir. Gaber Avrupa ülkelerinin genel olarak Ukrayna'ya verdiği desteklerin memnuniyet verici olduğunu ancak Ukrayna'nın beklentilerini karşılamadığına değinmektedir. Gaber'in ifadelerine bakıldığında Türkiye'den de daha çok destek beklediği görülmektedir.

4. RUSYA'NIN YAYILMACI GİRİŞİMLERİNİN BÖLGEDEKİ ÜLKELERE ETKİLERİ

Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırısının olumsuz etkileri yalnızca Ukrayna ile sınırlı kalmamıştır. Rusya'nın kendilerine de saldıracağını düşünen başta Polonya olmak üzere Baltık ülkelerindeki halk büyük bir korkuya kapılmıştır (Vitenko, 2022). Baltık ülkelerindeki korkunun 2014 yılından itibaren artmaya başladığı ifade edilebilir. Rusya'nın Ukrayna'yı parçalamak ve istikrarsızlaştırmak için Ukrayna'nın nüfus kompozisyonunu kullanması benzer nüfus yapılarına sahip Baltık ülkelerini de tedirgin etmiştir. Letonya ve Estonya nüfuslarının yaklaşık dörtte biri Rus kökenlidir. Litvanya'da ise bu oranın % 6 olduğu görülmektedir. Sovyetler Birliği sonrası dönemde Rusya, Estonya ve Letonya da Rus kökenliler aracılığıyla sorunlar çıkarmaya başlamıştır. Bu devletler ise tepki olarak başta yerel dili öğrenmedikleri ve Anayasaya saygı göstermedikleri gerekçesiyle Rus kökenli bazı kişilere vatandaşlık vermemiştir. Rusya bu ülkelerde yandaş partileri aracılığıyla muhalefeti örgütlemektedir. Litvanya'nın Baltık ülkeleri arasında Rusya'ya karşı en sert muhalif duruşu sergileyen ülke görüntüsünü verdiği söylenebilir. Litvanya devlet başkanının bir çok kez Rusya'yı terörist devlet olarak nitelendirmesi bu savı destekler niteliktedir. Litvanya'da Rusya Lehleri yönetime karşı kışkırtarak karışıklık yaratmaya çalışmaktadır. Bölge için sıkıntı yaratan bir durum da Rusya ile Litvanya arasındaki ulaşım anlaşması ve Rusya'nın bu yolla Kaliningrad bölgesine yaptığı askeri sevkiyattır. Rusya'nın Kaliningrad ile sınırı olmadığı için Rusya askeri malzeme ve personeli Litvanya üzerinden bölgeye ulaştırmaktadır (Mikayilli, 2016).

Kaliningrad güvenlik bakımından Avrupa'nın boğazına Rusya tarafından geçirilmiş demir bir kelepçe olarak düşünülebilir. Batı ile Rusya arasındaki büyük hesaplaşmada gelecekte Kaliningrad'ın önemli bir başlık olacağı ileri sürülebilir.

Rusya'nın otokratik rejimi ve öngörülemeyen saldırgan tavrı çok kısa süre içersinde Avrupa kıtasında güvenlik konusunda dönüşümsel değişikliklere yol açmıştır.

Baltık ülkeleri ve Polonya ile benzer güvenlik endişeleri taşıyan İsveç ve Finlandiya NATO'ya üyelik için başvurmuşlardır. Putin'in Ukrayna ya yönelik girişimi hiç beklemediği sonuçlara yol açmış bir anlamda NATO'nun genişlemesi için gerekli zemini hazırlamıştır. İsveç ve Finlandiya'nın yaklaşımını "Savaş korkuya yol açar korku ise barışçıl toplumları güvenliklerini ittifaklar içinde aramaya yöneltir." sözüyle özetlemek mümkündür. Putin bir anda daha fazla batı askeri varlığını Avrupa'nın merkezinde ve sınırlarının dibinde bulmuştur. Putin'in karşı karşıya kaldığı olumsuzlukların yalnızca askeri alana ilişkin olmadığını belirtmek gerekir. Putin'in agresif dış politikalarının yaptırımlardan

dolayı sorunlar yaşayan Rus elitlerinin de Putin'e yönelik yaklaşımlarını da etkileyeceği söylenebilir (Mitchell, 2022).

Savaş bir yandan da Avrupa kıtasındaki bazı ülkelerin stratejik önemini ön plana çıkarmıştır. Bu savaş nedeniyle Avrupa'da Almanya ile birlikte Türkiye'nin stratejik önemini ön plana çıkarttığı söylenebilir. Ancak Almanya'nın Ukrayna savaşı sürecinde sergilediği yaklaşımlar Almanya'nın tavrına ilişkin pek çok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Özellikle Almanya'nın Ukrayna'ya Ruslara karşı kendilerini savunmaları için 5000 askeri kask göndereceğine ilişkin açıklamaları Ukrayna yönetimi ve halkı arasında büyük bir hayal kırıklığı ve öfkeye neden olmuştur. Almanya'nın tavrının nedenlerine ilişkin olarak pek çok yorum yapılabilir. Ancak tartışmasız Almanya'nın tavrını etkileyen en önemli faktörün dogal gaz ve petrolde Rusya ya olan bağımlılığı olduğu ifade edilebilir.

Almanya'nın beklenen tavrı sergileyememesi Özellikle Ukrayna'nın Almanya Büyükelçisi Andrij Melnyk tarafından pek çok kez sert bir şekilde eleştirilmiştir. Melenyk'in belki de tarihe geçecek açıklaması *"Bu Nazilerin Ukrayna'yı işgalinden beri yaşanan en vahşi savaş. Bu bir çocuk tiyatrosu değil,"* şeklindeki açıklamasıdır (Kinkartz, 2022). Bu açıklama Ukrayna'nın yaşadığı büyük facia ve insani dramın muhataplarınca anlaşılmadığına ilişkin bir çılgılık olarak değerlendirilebilir.

Ancak Almanya'nın Avrupa ve batı ailesi içersinde yer alan bir ülke olduğu göz önüne alındığında er veya geç Almanya'nın da batı dünyası ile paralel bir anlayış değişimine doğru gideceği öne sürülebilir. Almanya'yı bu değişime zorlayacak unsurlar olarak Avrupa'nın en güçlü ülkesi olmasının getirdiği sorumluluklar, NATO müttefiklerinin etkileri, Avrupa ve dünya kamuoyunun etkileri olarak saymak mümkündür.

Almanya'nın sorumluluk alacağı ve tavır değişimine gideceği iddiasının kanıtı için iki örnek verilebilir. Bunlardan birincisi Rus Savunma Bakanı Sergei Shoigu'nun, Merkel dönemi Alman Savunma Bakanı Kramp-Karrenbauer'in NATO'ya Rusya'yı caydırması için yaptığı çağrısı yorumlarken kullandığı sözlerdir. *"Alman Savunma Bakanı geçmişte bu gibi girişimlerin Almanya ve Avrupa için nasıl sonuçlandığını bilmelidir,"* (Xinhua, 2021).

Karrenbauer'in bu ve buna benzer demeçleri analiz edildiğinde Alman yöneticilerin Rusya'yı Almanya ve Avrupa güvenliği için açık bir tehdit olarak gördükleri anlaşılmaktadır. İlginç olan diğer nokta da Shoigu'nun demeci analiz edildiğinde ortaya çıkmaktadır. Shoigu'nun demecinde Almanya ve Avrupa şeklinde iki ayrı ifade kullanması Rus liderlerinin de Avrupa'da asıl muhataplarının Almanya olduğunu düşündüklerini göstermektedir. Asıl muhatabın zorunlu kaldığında sorumluluk almaktan kaçınmayacağı söylenebilir.

İkinci örnek ise Alman donanma komutanı Kay-Achim Schönbach'ın Rusya'ya yönelik tartışma yaratan açıklamalarının ardından istifa etmesidir. Ukrayna konusunda bölünmüş Alman toplumunun bu istifada çok fazla bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Asıl nedenin başta Amerika, NATO ve Avrupa güvenlik çevrelerinden gelen tepkiler olduğunu öne sürmek mümkündür. Mikro düzeyde bireysel olarak Schönbach'ın istifasına yol açan tepkilerin makro düzeyde Almanya'yı da Ukrayna konusunda bir tavır değişimine zorlayacağı düşünülebilir.

Bu savaş nedeniyle stratejik önemi artan ikinci ülke ise Türkiye'dir. Türkiye'nin Ukrayna'ya vermiş olduğu Bayraktar TB2 silahlı insansız hava araçları bu savaşta Ukrayna tarafı için savaşın bir sembolü haline gelmiştir. Türkiye'nin Ukrayna'ya desteği Türkiye'nin Avrupa ailesinin bir parçası olduğu ve savaş gibi kritik durumlarda batı dünyası ile beraber hareket ettiğinin bir göstergesi olarak da okunabilir.

Türkiye'nin ve Türk toplumunun Ukrayna'ya yönelik sempatisine ilişkin iki örnek verilebilir. Bunlardan birincisi Litvanya'nın Ukrayna'ya TB2 hediye etmek üzere bağış kampanyası düzenlendiğinin TB2 üreticisi Baykar firması yetkililerince öğrenilmesi üzerine yapılan açıklamadır. Firma yetkilileri Litvanya'ya bir adet TB2 armağan edeceklerini, toplanan bağış paralarının tamamının ise insani yardım amacıyla kullanılmak üzere Ukrayna'ya gönderilmesini istemişlerdir (BAYKAR,

2022). Firma yetkililerinin bu davranışı üzerine Litvanya Milli Savunma Bakanı Arvydas Anušauskas 2 Haziran tarihinde sosyal medya hesabı üzerinden yaptığı açıklamada, “*İnanılmaz, Teşekkürler Türkiye!*” şeklinde ifadeler kullanmıştır (Anušauskas, 2022). İkinci örnek ise Ankara da faaliyet gösteren bir hayvanat bahçesinin iki aylık yavru aslanların isimlerinin belirlenmesi için sosyal medya üzerinden düzenlediği ankettir. Bu anket sonucunda yavru aslanların isimleri “*Ankara, İstanbul ve Kiev*” olarak belirlenmiştir (İHA, 2022).

ABD’nin eski Ankara Büyükelçisi James Jeffrey’nin Türkiye’nin Ukrayna savaşında oynadığı rol ve önemine ilişkin görüşleri 27 Nisan 2022 de Milliyet gazetesinde yer almıştır. Jeffrey hiç bir ülkenin Türkiye’nin yerini dolduramayacağını ifade ettikten sonra Türkiye’nin Ukrayna savaşında oynadığı rolü “*Olaganüstü*” olarak tanımlamıştır (Jeffrey, 2022).

Genel olarak bakıldığında Türkiye’nin hem Ukrayna hem de Rusya ile olan yoğun ekonomik ilişkileri dolayısıyla bu savaşta bir denge stratejisi izlediği söylenebilir. Türkiye’nin yaklaşımını “*Ukrayna’yı kaybetme, Rusya’yı karşına alma*” şeklinde özetlemek mümkündür. Ancak şunu da ifade etmek gerekir ki Ukrayna’nın toprak bütünlüğü ve Karadeniz’deki statükonun korunması Türkiye’nin ulusal çıkarları bakımından daha tercih edilen bir durumdur. Karadeniz’de dengenin Rusya tarafından bozulmasının yalnız Türkiye’de değil kıyıdaş ülkelerin hepsinde bir rahatsızlığa yol açacağı söylenebilir.

Türkiye’nin izlediği denge stratejisi aynı zamanda savaşın sona erdirilmesi için giriştiği diplomatik çabalar için de olumlu bir zemin yaratmaktadır. Türkiye 10 Mart 2022 tarihinde Antalya diplomasi forumu çerçevesinde Ukrayna dışişleri bakanı Dmytro Kuleba ile Rusya dışişleri bakanı Sergey Lavrov’un diplomasi masasına oturmasını sağlamıştır. Süreç içerisinde iki ülke heyetlerinin bir araya geldiği ve Türkiye’nin ev sahipliği yaptığı ikinci organizasyon ise Mart ayı sonunda gerçekleşen İstanbul görüşmeleridir. 29 Mart 2022 tarihinde sona eren görüşmelerde somut bir sonuç elde edilememiştir. Ancak bu görüşmelerin diplomasi kanallarının açık tutulması bakımından büyük önem taşıdığını ifade etmek gerekir.

Batı ülkeleri ile Rusya arasında oluşan gergin atmosfer Türkiye’nin diplomatik çabalarının önemini daha da artırmaktadır. Türkiye bir anlamda Batı’nın Rusya ile olan diplomatik müzakerelerinde açık kalan kapısı durumundadır. Savaşta olan bir ülke doğal olarak diğer ülkelerin kendisinden yana keskin bir duruş sergilemelerini bekler. Ancak soğukkanlı bir analiz yapıldığında Türkiye’nin diplomasiyi önceleyen denge politikasının Ukrayna’nın ulusal çıkarları ile de uyumlu olduğunu ifade etmek mümkündür. Savaşın uzaması ve krizin derinleşmesinin en çok Ukrayna’ya zarar vereceği söylenebilir.

5. RUS YAYILMACILIĞININ TARİHSEL, İDEOLOJİK DAYANAKLARI VE ARAÇLARI

Savaşın berberinde getirdiği diğer bir soru ve tartışmada Rusya için ekonomik, siyasal ve askeri açıdan pek çok maliyet yaratan bu işgal girişiminin nasıl olup da gerçekleştiğidir. Bu sorunun yanıtı Putin’in yakın çevresini oluşturan ve Siloviki olarak nitelendirilen grubun varlığı ve Putin’in daha büyük Rusya hayaliyle açıklanabilir.

Özellikle 2014’ten itibaren Siloviki adı verilen ve çoğunluğu güvenlik bürokrasisinden gelen insanlarla güvenlik servislerinin Rus iç ve dış politikasının oluşumunda etkilerinin arttığı görülmektedir. Siloviki adı verilen grubun temel bakış açısını güçlü olan istediğini alır şeklinde özetlemek mümkündür. Bu grubun Rusya’nın küresel sistemdeki temel muhatabı ABD ile ilişkilere yönelik bakış açısının da Rus dışişlerinin bakış açısından önemli ideolojik farklılıklar taşıdığını ifade etmek gerekir. Diplomatlar ABD ve Rusya’yı tarihi sorumlulukları olan büyük güçler olarak görürken, Silovikiler her iki ülkeyi de uluslararası hukuku düzenli olarak ihlal eden kumarbazlar olarak nitelendirmektedirler (Stanovaya, 2022).

Siloviki olarak adlandırılan güvenlik bürokrasisinden gelen elitler ile Putin'in yakın çevresindeki kadronun etkisi dışında Rus yayılcılığının nedenleri arasında Putin'in kişisel liderlik anlayışının ve tarih algısının da önemli rol oynadığı ifade edilebilir.

Putin'in yakın çevresinin aldığı kararlar üzerinde etkisi olup olmadığına ilişkin olarak Yevgeniya Gaber şunları ifade etmiştir (Mülakat, 12 Haziran 2022):

“Rusya'da karar alan tek bir kişi var ve bu kişi Putin. Onun danışmanlarının, ona yakın olan insanların veya yakın çevresinden herhangi birinin Putin'in kararlarını etkilemesinin bir yolu yok.

Şimdiye kadar gördüğümüz gibi, Ukrayna'da sahadaki durum hakkında gerçeği söylemeye çalışan insanlar -ki bu elbette iyi bir gerçek değil- ya kovuldular ya hapse atıldılar ya da ev hapsine alındılar. Yani, kötü mesajlar getiren haberciler Putin'in öfkesinin kurbanı oldular. Bu yüzden bu kişilerden, geneltirmeyden, savunma bakanlığından, subaylardan herhangi birinin Putin'i stratejisini değiştirmesi gerektiğine inandırmasının bir yolu yok.”

Gaber'in soruya verdiği cevap analiz edildiğinde onun Rus tarafında alınan kararların tek belirleyicisinin Putin olduğunu düşündüğü görülmektedir. Gaber Rus tarafının yaklaşımında iç faktörlerin ve aktörlerin etkisiyle bir değişim olmasına ihtimal vermemektedir.

Putin'in söylemleri Rusya'nın Ukrayna'yı işgalini haklı çıkarmak için tarihsel fikirlerin kullanılmasının bir örneği haline gelmiştir. Putin'in 2000 yılından bu yana ve giderek artan bir şekilde, Doğu Slav halkını Rusya'nın bir parçası olarak algılayan bir fikir olan “*the triune Russian people*” ve benzer şekilde “*all-Russian nation*” ve “*Russkiy Mir*” gibi ifadeler kullandığı görülmektedir. Özünde Rusya tüm bu kavramları Belarosluların ve Ukraynalıların Rus emperyal projesinden ayrı bir kendilik duygusuna sahip olmalarını engellemek için kullanılmıştır. Bu mecazlar aynı zamanda Putin'in dış politikasına ve Rusya'nın kaderine ilişkin anlayışının milliyetçi olmaktan çok emperyal olduğunu da göstermektedir (Mollhagga, 2022).

Putin'in 2000'li yıllardan itibaren çevresindeki ülkeleri işgal etmek ve onlara müdahale etmek için dillendirdiği kavramlardan belki en kritik olanın Russkiy Mir (Rus Dünyası) kavramı olduğu söylenebilir. Rus dünyası anlayışı Rusya'ya dünyanın neresinde olursa olsun Rusların haklarını korumak için müdahale edebilmesine imkanı veren bir anlayış olarak nitelendirilebilir. Dolayısıyla bu anlayış Eski Sovyet coğrafyasında hemen hemen her ülkede Rus azınlığı olduğu için Rusya'ya koşulların kendisi için uygun olduğu her durumda bu ülkelere müdahale edebilme imkanı vermektedir. Bu anlayış esas alındığında yalnızca Ukrayna'nın değil başta Baltık ülkeleri olmak üzere 90'lı yıllar ile birlikte bağımsızlığını kazanmış bütün ülkelerin büyük bir tehdit altında olduğu söylenebilir.

Russkiy Mir anlayışının Moskova'nın emellerine hizmet eden bir ideolojik aygıt olduğu ve Rus müdahalesi için gerekçe oluşturduğu savına ilişkin en önemli kanıt Kırım'ın ilhak edilmesi sürecidir. Rusya, 2014 yılında Kırım'ı ilhak ettiğinde ve Doğu Ukrayna'daki ayrılıkçı Donetsk ve Luhansk bölgelerine destek çağrısı yaptığında Russkiy Mir terimini kullanımını genişletti. Kremlin'in argümanı, Kiev hükümetinin zorunlu Ukraynalılaştırmayı dayattığı, Rus dilinin kullanımını yasakladığı ve Rusça konuşanlara karşı ayrımcılık yaptığı dolayısıyla Rus dünyasının hayali topraklarına saldırdığı yönündedir. Russkiy Mir anlayışına hizmet etmesi için 2007 yılında Putin tarafından batıdaki benzerleri örnek alınarak Russkiy Mir vakfı da kurulmuştur. Vakıf için Temelde ifade edilen amaç Rus dilinin popülerleştirilmesidir. Vakfın sitesi Rus dilini, Rusça konuşulan yerleri temel alarak yaptığı bir ankette Russkiy Mir'in sınırlarını İsrail'e kadar uzatmaktadır. Vakfın sitesinde Russkiy Mir ile ilişkilendirilen diğer bir kurumda Rus Ortadoks inancıdır. Site Rus Ortadoks patriginin demeçlerine de yer vermektedir. Patrik'e (Rus Ortodoks Kilisesi'nin başı) göre, Russkiy Mir'in çekirdeği Rusya, Ukrayna ve Beyaz Rusya'dan oluşmaktadır. Rus kültürü ise tek bir etnisitenin sınırlarıyla sınırlı değildir ve tek bir devletin çıkarlarıyla bağlantılı değildir (Noubel, 2022). Putin'in kayıp Rus imparatorluğunu yeniden inşa etmek için din dahil her türlü araca başvurduğu görülmektedir.

Russkiy Mir argümanının dışında Rusya'nın yakın çevresine müdahale etmek için kullandığı en önemli ikinci aracın yakın çevredeki ülkelerde faaliyet gösteren Rus yanlısı politik partiler olduğunu ifade edilebilir. Bu partiler sayesinde Rusya kendi görüşlerini diğer ülkelerdeki kamuoylarına empoze etmektedir. Partilerin nihai hedefi ise faaliyete bulundukları ülkenin Rusya'ya bağlanmasıdır.

Rusya'nın çevre ülkelerdeki politik partileri kendi emperyal hedefleri için kullandığı savını kanıtlayan en önemli gelişme 12 Nisan 2022 tarihinde Rusya yanlısı muhalefetin lideri Viktor Medvedchuk'un haftalarca kaçtıktan sonra yakalanmasıdır. Medvedchuk'un yakalanmasından önce 20 Mart'ta Başkan Volodimir Zelenski'nin hükümeti 11 siyasi partinin faaliyetlerini "*Rusya ile bağlantıları*" olduğu iddiasıyla askıya almıştır. Ukrayna hükümeti bu girişimlerine gerekçe olarak devletin bekasının tehlikede olmasını göstermiştir (IWPR, 2022).

6. UKRAYNA-RUSYA SAVAŞINDA KULLANILAN ENSTRÜMANLAR

Bu savaşın diğer bir boyutu da tarafların sonuç almak için yalnızca askeri araçları değil ekonomik yaptırımlar ve kitle iletişim araçları gibi Enstürümanları kullanmalarıdır. Bu savaşta Rusya hatalı stratejik yaklaşımlarını enformasyon savaşları diyebileceğimiz alanda da göstermiştir. Bu savaşın dönüm noktası savaş öncesi Rusya'nın başta ABD olmak üzere batılı ülkelerin Ukrayna'ya saldıracağı yönündeki açıklamalarını ısrarla reddetmesidir. Rusya ısrarla askeri manevralar yaptığını öne sürerek dünya kamuoyunu yanıltmıştır. Rusya'nın bu tavrı onun dünya kamuoyu nezdindeki inanılabilirliğini, güvenilirliğini ve prestijini çok büyük ölçüde zedelemiştir.

Konuya ilişkin belki de en kritik açıklama ABD Başkanı Joe Biden'in 17 Şubat 2022 tarihinde Beyaz Saray'da verdiği demektir. Biden bu demecinde Bütün göstergelerin Rusya'nın Ukrayna'ya saldıracağını gösterdiğini ifade etmiştir (Biden, 2022). Biden özellikle Rus liderlerine seslenerek "*Bir savaş başlatmayı planladıkça kan toplamaya ihtiyaç duymazsınız*" şeklinde ifadeler kullanmıştır. Bölgeye yönelik medikal ekipman sevkiyatı batılı güvenlik birimlerince askeri bir saldırı öncesi yapılan hazırlıklar şeklinde okunmuştur. Rus tarafı bu iddiaları yalanlamıştır. Rus devlet yetkilileri sürekli olarak Ukrayna'ya yönelik herhangi bir işgalin planlanmadığını ifade etmişlerdir. Bu açıklama ve karşı açıklamalar ile bunların doğruluğunu bir devletin kredibilitesi açısından bir turnusol testi olarak değerlendirmek mümkündür. Batı dünyası beyanlarının doğruluğu ve Rusya'nın gerçek olmayan karşı beyanları süreç içinde yaşanan enformasyon savaşları açısından Rusya cephesinin önemli bir kaybı olarak değerlendirilebilir.

Enformasyon savaşları bağlamında Rusya'nın yaptığı ikinci büyük hata ise Putin'in savaş dolayısıyla Rusya'nın gerekirse Nükleer silah kullanabileceği yönündeki tehdididir.

Putin savaşın başlamasında birkaç gün sonra televizyonda bir konuşma yapmıştır. Putin konuşmasında bu savaşa müdahil olmayı düşünme dış güçleri bir anlamda tehdit ederek Rusya'nın Nükleer caydırıcılık güçlerine yüksek alarma geçme emrini verdiğini ifade etmiştir (Putin, 2022). Bu tehdidin başta Avrupa ülkeleri olmak üzere bütün dünyada bir korku ve endişeye neden olduğu ifade edilebilir. Bu açıklamaların Avrupa ve ABD'nin ortak bir tehdit karşısında kenetlenmelerini güçlendirdiğini de söylemek mümkündür. İsveç ve Finlandiya'nın NATO'ya yönelmelerinde bu tehditlerin de etkisinin olduğu düşünülebilir. Bu Nükleer savaş tehdidinin diğer bir yönü de insanların zihninde uyandırdığı çağrışımlardır.

Kuzey Kore lideri Kim Jong pek çok kez dile getirdiği Nükleer silah geliştirme konusundaki demeçlerine Nisan 2022 tarihindeki geçit törenlerinde bir yenisini ekleyerek ulusumuzun nükleer kapasitesini daha da geliştirilmesi için önlemler almaya devam edeceğiz şeklinde ifadeler kullanmıştır (Hyung and Kim, 2022). Kim Jong-Un'un demeçleriyle Putin'in Nükleer silah kullanma tehdidinin pek çok insanın zihninde benzer çağrışımlar uyandırdığı ifade edilebilir. Bu perspektiften bakıldığında Putin'in Nükleer savaş tehdidiyle bir anlamda Rusya'yı Kuzey Kore seviyesinde bir ülke durumuna düşürdüğü söylenebilir.

Rus tarafının Enformasyon bağlamındaki üçüncü hatası ise Moskva Gemisinin batması ile ilgili açıklamalarıdır. Geminin batışı ile ilgili olarak Rus tarafının yaptığı tutarsız açıklamalar dünya basınına konu olmuştur. Rus tarafının günlerce konuya ilişkin gerçeği yansıtan bir açıklama yapmaması Rusya'nın dürüstlüğü konusundaki olumsuz algıyı daha da güçlendirmiştir.

New York Times gazetesinde 21 Nisan 2022 tarihinde *With sunken warship, Russian disinformation faces a test* başlığıyla yer alan yazıda savaş gemisi nedeniyle Rus dezenformasyonun bir sınavla karşı karşıya kaldığı görüşlerine yer verilmiştir. Günlerce sonra geminin battığının doğrulanmasından ardından mürettebatın aileleri hala yakınlarından haber alamamaktan ve yetkililerin bu konuda herhangi bir açıklama yapmamasından yakınmaktadır (Farquhar ve Lobzina, 2022). Rus tarafının gerçekleri kendi kamuoyundan gizlemek ve zaman zamanda Rusya'yı bütün bu olup bitenlerin kurbanı gibi göstermek için hem kendi halkına hem dünya kamuoyuna karşı kasıtlı bir dezenformasyon faaliyeti yürüttüğü söylenebilir.

Pek çok uzman'ın tartışmasız bir şekilde üzerinde fikir birliğine vardıkları konulardan biri Ukrayna'nın ve Zelensky'nin enformasyon savaşları konusundaki galibiyetidir. Bu galibiyetin temelini üç unsurun oluşturduğu söylenebilir. Birincisi Savaş ile ilgili süreçte Zelensky başta ABD kongresi olmak üzere pek çok parlamentoya hitap ederek siyasi elitleri davasının haklılığı konusunda ikna etmeye çalışmıştır. İkincisi zelensky sürecin başından itibaren hemen hemen her gün gerek klasik medya araçlarını ve gerekse sosyal medyayı kullanarak halkını ve dünya kamuoyunu gelişmelerle ilgili sık sık bilgilendirmiştir. Üçüncüsü Zelensky dünya kamuoyunda Ukrayna'ya yönelik desteği ve sempatiyi artıracak Özgürlüğümüz için savaşıyoruz temasını iyi işlemiştir.

Ukrayna yönetiminin açık, şeffaf ve gerçeklere dayalı enformasyon politikasına karşı Rusya'nın ise çok daha pasif bir politika izlediği görülmektedir. Süreç içerisinde Rus yönetimi ve Putin nadir olarak basında görülmüşlerdir. Rus liderlerinin demeçlerine bakıldığında ise başta nükleer savaş tehdidi olmak üzere Rusya ya yönelik olumsuz algıyı daha da güçlendirecek tehdit içeren söylemlere yöneldikleri görülmektedir. Rus yöneticilerinin enformasyon politikası zihinlerde kabahat işlemiş bir insanın ortada görünmeme davranışına benzer bir izlenimi uyandırmaktadır.

Askeri enstürmanların dışında Savaşta kullanılan İkinci araç ise Ekonomik yaptırımlardır. Batının Rus sadırganlığını durdurmak için uyguladığı ekonomik yaptırımlara Rus tarafı sahip olduğu gaz ve petrol kaynaklarını bir silah olarak kullanmak suretiyle karşılık vermektedir.

Rusya, Vladimir Putin'in Ukrayna'yı işgal emrini vermesinin ardından sadece 10 gün içinde İran ve Kuzey Kore'yi geçerek dünyanın en çok yaptırım uygulanan ülkesi haline gelmiştir (Wadhams, 2022). Rusya ise süreç içerisinde ekonomik yaptırımlara karşılık başta Alman ekonomisi olmak üzere Avrupa ekonomilerini zora sokacak enerji kartını yoğun bir şekilde kullanmaya başlamıştır. Rusya'nın bu yaklaşımı Avrupa ülkelerinde rahatsızlığa yol açmıştır.

Almanya Ekonomi Bakanı Robert Habeck, Moskova'nın Batılı enerji şirketlerine yaptırımlar uygulaması ve Avrupa'ya gaz akışını yavaşlatmasının ardından Rusya'yı enerjiyi "silah" olarak kullanmakla suçlamıştır (rfi, 2022). Rusya'nın enerjide büyük ölçüde dışa bağımlı Avrupa ekonomilerini enerji kaynaklarını kullanarak sıkıştırması Rusya'ya karşı alınacak önlemleri etkilemektedir. Bu etki nedeniyle Avrupa ülkeleri Rusya'ya ilişkin alınacak kararlara ilişkin olarak fikir birliği oluşturmakta zorlanmaktadır. Ayrıca Enerji faktörü Rusya'ya yönelik olarak alınacak daha sert önlemler üzerinde frenleyici etki yapmaktadır. Avrupa ülkeleri Avrupa medeniyeti ve değerleri ile ekonomik kaygıları arasında tercih yapmak konusunda sıkışmış durumdadırlar.

7. RUSYA'NIN GİRİŞİMLERİNİN ABD'NİN INDO-PASİFİK STRATEJİSİNE ETKİLERİ

Savaş ile beraber ortaya çıkan diğer bir tartışma da Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin ABD'nin Hint-Pasifik stratejisini nasıl etkileyeceğiydi. Amerika Birleşik Devletleri Hint-Pasifik'teki angajmanını

derinleştirirken ve Çin ile etkin bir şekilde rekabet ederken, Avrupa'daki saldırganlığa karşı koymak için müttefikleriyle nasıl çalışmalıydı (CNAS, 2022).

Bu soruların cevapları arandığında Putin'in aldığı yanlış kararlarla ABD'ye nasıl büyük bir fırsat sunduğu da görülecektir. Rusya'nın Avrupa için oluşturduğu tehdidin ABD'nin Hint- Pasifik bölgesine yoğunlaşmasını engelleyen en önemli faktörlerden biri olduğu ileri sürülebilir. Putin in Ukrayna saldırısı askeri harcamalar konusunda isteksiz davranan ABD'nin Avrupalı müttefiklerini başta Almanya olmak üzere askeri harcamalarında daha önce görülmemiş ölçüde artışlar yapmaya zorlamıştır. Ukrayna savaşı sonrası dönemde Almanya'nın etrafında şekillenecek olan yeni Avrupa güvenlik mimarisi ABD'nin Avrupa'ya ilişkin güvenlik yükünü hafifletici rol oynayacaktır. Putin istemeyerek de olsa ABD'ye Hint-Pasifik bölgesine odaklanma olanağı sağlamıştır.

Bu savaş Avrupa'da güvenliğe bakış açısını değiştirerek NATO'nun genişlemesini tetiklemiştir. Savaş aynı zamanda Rus ekonomisine yönelik yoğun ekonomik yaptırımları tetikleyerek Rusya'nın küresel sistemin dışına itilmesi sürecini hızlandırmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu savaşın kaderini diğer bir deyişle geleceğini üç faktörün belirleyeceği söylenebilir. Bunlardan birincisi batının Ukrayna'ya yönelik askeri, ekonomik ve insan gücü yardımıdır. Batının bu desteği olduğu sürece Rusya'nın Ukrayna'yı yenmesi mümkün görünmemektedir. Bu destek sayesinde Rusya karşısında sadece Ukrayna'yı değil dünyanın gelişmiş ülkelerinin askeri teknolojisini ve gücünü bulmaktadır. Ayrıca şunu ifade etmek gerekir ki Putin'in müzakere masasına oturması Ukrayna'nın askeri olarak göstereceği dirence bağlıdır. Bu da batı ülkelerinin Ukrayna'ya yönelik yardımlarının önemini daha da artırmaktadır.

Savaşın kaderini belirleyecek olan ikinci faktör ise Batının Rusya'ya yönelik olarak uyguladığı ekonomik yaptırımlardır. Ekonomik yaptırımlar uygulanmaya başladıktan sonra Putin'in pek çok demecinde sık yaptırımlardan söz etmesi bu yaptırımların etkisi ve önemi konusunda bir fikir vermektedir. Yaptırımların orta ve uzun vade de daha etkili olacağı söylenebilir. Bu kadar çok yaptırıma Rus ekonomisinin dayanması mümkün görünmemektedir. Ekonomik yaptırımların askeri araçlardan daha etkili olduğunu da söylemek gerekir. Askeri araçların etkisi genelde cephe hattı ile sınırlıyken ekonomik araçlar ülkenin tamamı ve uluslararası sistem ile olan hayati bağları üzerinde etkili olmaktadır. Savaşın durdurulmasında yaptırımların daha da artırılması ve sertleştirilmesi Rusya'nın müzakere masasına oturmasını hızlandıracaktır.

Ukrayna savaşının ve Ukrayna'nın kaderini belirleyecek üçüncü faktörün ise uluslararası medyanın desteği olacağı ifade edilebilir. Uluslararası medya savaşa yönelik olarak Ukrayna tarafı için kamuoyu oluşturulmasında önemli rol oynamaktadır. Uluslararası medyanın bu savaşı gündemde tutması Batıdan Ukrayna'ya yönelik yardım akışını da etkilemektedir. Konunun gündemin alt sıralarına düşmesi Ukrayna için istenmeyen sonuçlara yol açacaktır. Ukrayna'lı yöneticilerin bu konuya ilişkin son zamanlarda dile getirdikleri endişelerin yerinde olduğunu ifade etmek gerekir.

Rusya'nın Batıya yönelik genel stratejisini "*çatlak yaratma stratejisi*" olarak nitelendirmek mümkündür. Rusya bu strateji kapsamında bir yandan Amerika ile Avrupa arasında çatlak yaratmaya çalışırken diğer yandan Avrupa ülkelerinin kendi aralarında uzaklaşmaya neden olacak çatlaklar yaratmaya çalışmaktadır. Rusya'nın önümüzdeki dönemde de aynı strateji devam ettireceği söylenebilir. Bu durum özellikle bu kritik süreçte Batı ülkelerinin aralarındaki dayanışmayı daha hayati kılacaktır.

Rusya Ukrayna'nın bütününe hedef alan savaş girişimiyle büyük bir stratejik hata yapmıştır. Bu hatasıyla istemeden de olsa NATO'nun genişlemesini tetiklemiştir. Küresel sistemde başat oyuncu olarak kalmak için giriştiği hamle ters tepmiştir. Rusya'nın hatası onu dünyayı şekillendiren aktörlerin oturduğu yüksek masanın dışına itmiştir. Rusya, Kuzey Kore statüsünde bir ülke durumuna düşmüştür. Rusya'nın çok güçlü bir şekilde olmasa bile gelecekte de bölge ve dünya düzeninin istikrarını bozucu

sınırlı girişimlerde bulunabileceği ifade edilebilir. Son otuz yıllık dönem onar yıllık dilimler halinde incelendiğinde Rusya'nın çevresine yönelik saldırgan girişimlerinin olmadığı bir on yıldan söz etmek mümkün değildir. Buna dayanarak aynı eğilimin önümüzdeki on yıllarda da devam edeceği düşünülebilir. Bu devamlılıkta Rus yönetimlerinin çevreye yönelik askeri hareketleri bir başarı ve güç konsolidasyonu aracı olarak görme anlayışlarının rol oynayacağı düşünülebilir.

Ukrayna savaşı bitse bile Rusya'nın çevre ülkelerdeki Rusya yanlısı partiler aracılığıyla bu ülkelerin iç siyasetine müdahale etmeye devam edeceği söylenebilir. Önümüzdeki dönemde çevre bölgede yer alan ülkelerin Anayasal düzenlemeler yaparak Rusya yanlısı partilerin kuruluşunu ve faaliyet göstermesini yasaklayacakları düşünülebilir. Bir anlamda bu konuya ilişkin olarak diğer ülkelerin de Ukrayna'yı örnek alabileceklerini söyleyebiliriz

Rusya'nın Bu hamlesi ABD'ye Hint-Pasifik bölgesine odaklanma imkanı sunmuştur. Gelecekte Almanya etrafında şekillenmiş bir Avrupa güvenlik mimarisinin ortaya çıkması muhtemel görünmektedir. Güvenlik konusunun bu savaş nedeniyle sıradan Avrupalı insanın günlük yaşamındaki gündem maddelerinden biri haline geleceği söylenebilir.

Rusya'nın Avrupa'da kendisine karşı oluşabilecek direnci etkisiz kılmak için enerji kartını bir silah olarak kullanması Avrupa ülkelerini enerji konusunda arayışlara itmiştir. Bu anlamda Avrupa'nın önümüzdeki dönemde alternatif enerji tedarik kaynakları, yeşil enerji, Nükleer enerjinin tekrar kullanımı gibi seçeneklere yoğunlaşacağı düşünülebilir.

Savaş sonlandırmak için ne tür bir diplomatik çözümün kabuledilebilir olacağı düşünüldüğünde şunları ifade etmek mümkündür;

Kırım dahil Ukrayna'nın toprak bütünlüğünün korunması,

Donbas ve Kırım bölgelerine Ukrayna toprak bütünlüğünün içinde kalmak ve Ukrayna devlet sisteminin işleyişini bozmayacak şekilde belirli bir ölçüde özerklik verilmesi,

Ukrayna'nın AB üyeliğine kabul edilmesi ancak bu aşamada NATO üyeliği talebinden vazgeçmesi.

KAYNAKÇA

- Keskin, M. (2015). Yakın çevre doktrini bağlamında Rus dış politikası: Ukrayna müdahalesi, Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi, 2, 45-62.
- Bowen, A (2020).<https://sgp.fas.org/crs/row/IF11625.pdf> (Erişim Tarihi:26.05.2022)
- Dudayev, C (1995) <https://www.youtube.com/watch?v=GsqAA3IUM1w> (Erişim Tarihi:26.05.2022)
- Akhiyadov, M (2019).https://www.insamer.com/tr/ikinci-cecen-rus-savasinin-yil-donumu-ve-hatirlattiklari_2409.html (Erişim Tarihi:26.05.2022)
- Obama, B (2016).<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/01/12/remarks-president-barack-obama-%E2%80%93-prepared-delivery-state-union-address> (Erişim Tarihi:27.05.2022)
- Biden, J (2022). <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/04/28/remarks-by-president-biden-on-the-request-to-congress-for-additional-funding-to-support-ukraine/>(Erişim Tarihi:27.05.2022)
- Cohen, P (2022).<https://www.nytimes.com/2022/03/01/business/economy/russia-ukraine-sanctions-economy.html> (Erişim tarihi:27.05.2022)
- Europarl, (2022).(<https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220210IPR23007/russia-s-threats-against-ukraine-are-a-wake-up-call-for-europe-meps-say> (Erişim Tarihi:27.05.2022)

- Vitenko,P(2022).https://tvoemisto.tv/en/news/18_may_summary_the_baltic_states_and_poland_fear_russian_invasion_but_the_loss_of_the_russian_army_in_ukraine_could_be_a_world_record_132494.html (Erişim Tarihi:27.05.2022)
- Mikayilli, R (2016).<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusya-nin-baltik-ulkeleri-uzerindeki-baskisi/512172> (Erişim tarihi:30.05.2022)
- Mitchell, A (2022).<https://www.usip.org/publications/2022/05/putins-war-backfires-finland-sweden-seek-join-nato> (Erişim tarihi:27.05.2022)
- Kinkartz, S (2022).<https://www.dw.com/en/german-chancellor-olaf-scholz-faces-unusual-criticism-from-ukraines-ambassador/a-61673724> (Erişim Tarihi:05.06.2022)
- Xinhua (2021). http://www.news.cn/english/europe/2021-10/23/c_1310264582.htm (Erişim Tarihi:05.06.2022)
- BAYKAR(2022).https://twitter.com/BaykarTech/status/1532317934630187008?ref_src=twsrc%5Egoogle%7Ctwcamp%5Eserp%7Ctwgr%5Etweet (Erişim Tarihi:07.06.2022)
- Anušauskas,A(2022).
https://twitter.com/a_anusauskas/status/1532314210872459264?cxt=HHwWgICw9f_p78MqAAA (Erişim Tarihi:07.06.2022)
- İHA, (2022).<https://www.ihha.com.tr/ankara-haberleri/baskentin-yavru-aslanlarinin-isimleri-belli-oldu-istanbul-ve-kiev-3739187/> (Erişim Tarihi:07.06.2022)
- Jeffry, J (2022).<https://www.milliyet.com.tr/dunya/turkiyenin-yeri-doldurulamaz-6762049> (Erişim Tarihi:29.05.2022)
- Stanovaya, T (2022).<https://foreignpolicy.com/2022/01/27/putin-russia-ukraine-crisis-invasion/> (Erişim tarihi 27.05. 2022)
- Mollhagga, S (2022).<https://newlinesmag.com/argument/history-stokes-putins-dream-of-a-greater-russia/>(Erişim Tarihi:27.05.2022)
- Noubel, F (2022).<https://globalvoices.org/2022/02/26/what-does-russian-world-stand-for-in-putins-statements-about-ukraine/>(Erişim tarihi: 28.05.2022)
- İWPR,(2022). <https://iwpr.net/global-voices/ukraine-outlaw-pro-russian-political-parties> (Erişim Tarihi:28.05.2022)
- Biden, J (2022).<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/02/17/remarks-by-president-biden-before-marine-one-departure-14/> (Erişim Tarihi:01.06.2022).
- Putin, V (2022). <https://www.youtube.com/watch?v=Hv-np8Ctprs> (Erişim Tarihi:01.06.2022)
- Hyung, K and Kım,H (2022).<https://apnews.com/article/covid-health-business-united-states-lifestyle-baf6ab0f2e2585efa0690e8f3e9f6610> (Erişim tarihi:01.06.2022).
- Farquhar, N and Lobzina, A (2022).<https://www.nytimes.com/2022/04/21/world/europe/russia-moskva-warship-disinformation.html> (Erişim Tarihi:02.06.2022)
- Wadhams, N (2022).<https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-03-07/russia-surges-past-iran-to-become-world-s-most-sanctioned-nation#xj4y7vzkg> (Erişim tarihi:03.06.2022)
- Rfi,(2022).<https://www.rfi.fr/en/russia-using-energy-as-weapon-says-berlin> (Erişim Tarihi:03.02.2022)
- CNAS,(2022).<https://www.cnas.org/events/virtual-event-the-war-in-ukraine-implications-for-the-indo-pacific> (Erişim Tarihi:28.05-2022)